

Aleksander Piecuch

Standardy edukacji informacyjnej i medialnej

Dydaktyka Informatyki 1, 155-169

2004

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Aleksander Piecuch

STANDARDY EDUKACJI INFORMACYJNEJ I MEDIALNEJ

Współczesnego kształtu edukacji nie można rozpatrywać w oderwaniu od historycznego rozwoju cywilizacyjnego. To doświadczenia pokoleń, postęp technologiczny i naukowy składają się na rzeczywistość, a także wizję systemu edukacji. Czas przełomu wieków, w którym przychodzi nam żyć i funkcjonować zbiega się z przełomem cywilizacyjnym. Wiek XX odnotowaliśmy jako wiek tryumfu cywilizacji technicznej. To fundamentalne wynalazki i osiągnięcia techniki XX wieku są podstawą funkcjonowania współczesnego człowieka. Nie sposób wyliczać w tym miejscu wszystkich osiągnięć myśli ludzkiej.

Ze względu na poruszaną problematykę edukacji informatycznej warto przypomnieć o tych dokonaniach, które miały wpływ na współczesny kształt techniki komputerowej i informatyki. Za reprezentanta i protoplastę współczesnych komputerów niewątpliwie należy uznać komputer ENIAC 1 (1946). Postęp technologiczny sprawił, że pojawiły się pierwsze przyrządy półprzewodnikowe – tranzystory (1948). Rok 1971 należy uznać za przełomowy, jeśli chodzi o technologię elektroniczną, bowiem zostaje skonstruowany pierwszy mikroprocesor. Od tego momentu można mówić o „geometrycznym postępie rozwoju” w dziedzinie elektroniki, a co za tym idzie rozwoju środków informatycznych, które stały się dzisiaj ogólnodostępne i wszechobecne. Powszechnie znane prawo G. Moore’a, mówi, że moc obliczeniowa komputerów podwaja się co osiemnaście miesięcy, wraz ze spadkiem ich cen. Zasygnalizowane wybrane nurty rozwoju technologicznego ubiegłego wieku aktualnie przekładają się na zmiany ekonomiczne, kulturowe i społeczne. Transformacja społeczeństw, w tym także społeczeństwa polskiego, przebiega na drodze od społeczeństwa industrialnego do społeczeństwa informacyjnego. Nurt przemian cywilizacyjnych nabral już wystarczającego tempa. Wyrazem identyfikowania się Polski z europejskimi kierunkami rozwoju jest Ustawa Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 14 lipca 2000 r. *W sprawie budowania podstaw społeczeństwa informacyjnego w Polsce*, w której to uchwale wskazuje się na zagadnienia związane z głównymi kierunkami rozwoju życia społecznego. Wśród wielu zagadnień, na które zwrócono uwagę, są m.in.:

- 1) zasady powszechnego dostępu i wykorzystania Internetu,
- 2) plan rozwoju edukacji informatycznej dzieci i młodzieży.

Stanowisko Rady Ministrów w tej sprawie jest jednoznaczne, czego wyrazem jest przedłożenie sejmowi dokumentu programowego *Cele i kierunki rozwoju spo-*

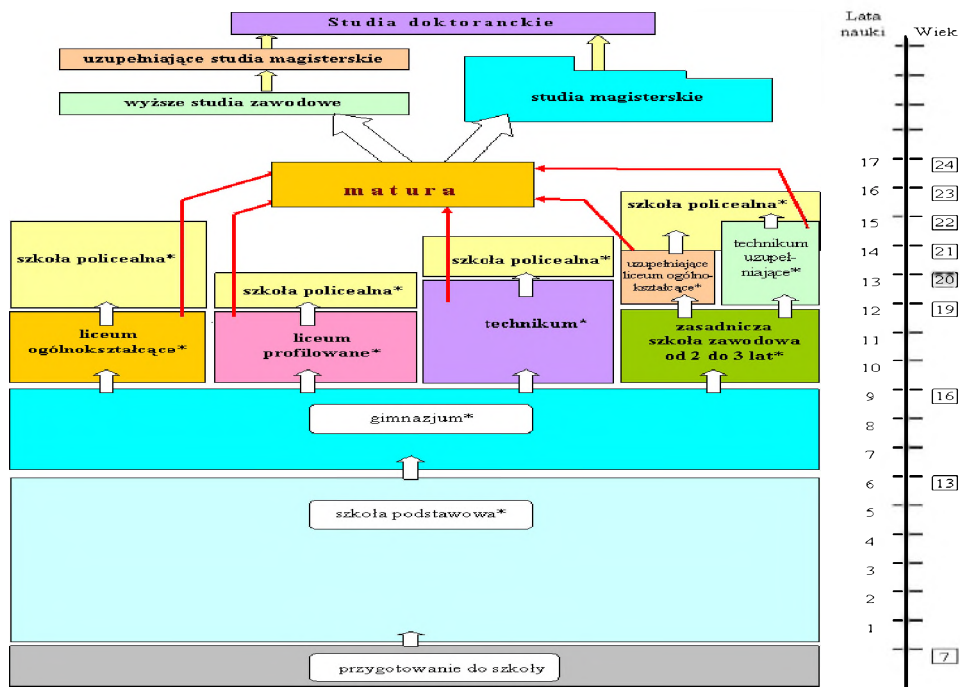
leczeństwa informacyjnego w Polsce⁽¹⁾ z dn. 28 listopada 2000r., oraz *Strategii rozwoju społeczeństwa informacyjnego w Polsce na lata 2001–2006*⁽²⁾ – ePolska (31 maja 2001r).

Dokument programowy *Cele i kierunki rozwoju społeczeństwa informacyjnego w Polsce* wyznacza główne zadania dla edukacji, w tym także edukacji informatycznej i mówi, że: „Dostosowanie systemu kreowania wiedzy oraz systemu edukacji do wymogów powstającej cywilizacji informacyjnej ma na celu wykształcenie człowieka zdolnego do funkcjonowania w tej cywilizacji, posiadającego umiejętności kreowania informacji i wiedzy oraz dysponującego zdolnością do ich wykorzystania, przygotowanego do posługiwania się nowoczesnymi technikami informacyjnymi i multimedialnymi zarówno w procesie zdobywania wykształcenia, jak i w życiu społecznym i gospodarczym”⁽²⁾. Celowe jest również przywołanie w tym miejscu powszechnie znanego raportu Bengemanna, który mówi że: „Kraje, które pierwsze wejdą w erę społeczeństwa informacyjnego, zbiorą największe zniwo. To one wyznaczą drogę dla innych. Natomiast te kraje, które będą zwlekać, lub podejmą działania połowiczne, mogą w czasie krótszym od dziesięciolecia stanąć w obliczu załamania się inwestycji i kryzysu na rynku pracy”.

Warto zwrócić uwagę na fakt, że niemalże równocześnie zostaje wprowadzona w kraju reforma systemu oświaty, która między innymi wprowadza nowy ustrój szkolny, a wraz z nim nowe typy szkół:

- **placówki wychowania przedszkolnego** – w tym roczne przygotowanie do szkoły dzieci sześciolatkich;
- **szkoły podstawowe sześcioklasowe** z wewnętrznym podziałem na dwa etapy kształcenia:
 - 1) nauczanie zintegrowane w klasach I–III,
 - 2) nauczanie blokowe w klasach IV–VI,
- **gimnazjum trzyletnie,**
- **szkoły ponadgimnazjalne:**
 - a) **zasadnicze szkoły zawodowe** o okresie nauczania nie krótszym niż 2 lata i nie dłuższym niż 3 lata, których ukończenie umożliwia uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe po zdaniu egzaminu, a także dalsze kształcenie w szkołach wymienionych w punktach e) i f),
 - b) **licea ogólnokształcące trzyletnie**, których ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa dojrzałości,
 - c) **licea profilowane trzyletnie** kształcące w profilu ogólnozawodowym, których ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa dojrzałości,
 - d) **technika czteroletnie**, których ukończenie umożliwia uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe po zdaniu egzaminu, a także umożliwiające uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego,
 - e) **licea ogólnokształcące dwuletnie uzupełniające** dla absolwentów szkół wymienionych w punkcie a), których ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego,

- f) **technika** – trzyletnie uzupełniające dla absolwentów szkół wymienionych w punkcie a), których ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego, a także uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe po zdaniu egzaminu,
- g) **szkoły policealne** o okresie nauczania nie dłuższym niż 2,5 roku, których ukończenie umożliwia osobom posiadającym wykształcenie średnie uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe po zdaniu egzaminu. Wykształcenie umożliwia nabycie kwalifikacji zawodowych na poziomie technika;
- odrębnymi typami szkół pozostają **szkoły artystyczne I i II stopnia**.
- Na rys. 1. pokazano model systemu oświaty po reformie.

Rys.1. Model systemu oświaty obowiązujący od 01. 09. 1999 r

Źródło: www.men.waw.pl

Każda przemiana cywilizacyjna, kulturowa, społeczna pociąga za sobą konieczność dostosowania systemu edukacji do aktualnych potrzeb i oczekiwań społecznych. Kluczową rolę w modelowaniu edukacji powinno odgrywać państwo poprzez wyznaczanie nadrzędnych celów edukacyjnych, pozostających w ścisłej korelacji z obranymi kierunkami rozwoju. W kontekście omawianych przemian szczególne miejsce przypada edukacji informatycznej jako dziedzinie działalności człowieka, która będzie mieć istotne znaczenie w nowym typie społeczeństwa.

Postęp we wszystkich dyscyplinach naukowych jest tak duży, iż trudno oczekiwać, by każdy posiadał szeroko rozumianą wiedzę w każdym kierunku. Pomimo to trudno sobie wyobrazić, aby młody człowiek, opuszczający mury szkoły czy uczelni, nie opanował kanonu wiedzy i kluczowych umiejętności z podstawowych dyscyplin naukowych (A. Piecuch, 2003A). Wszystkie te elementy składają się na konieczność przemodelowania polskiego systemu edukacyjnego w kierunku modelu bardziej elastycznego, preferującego umiejętności docierania do informacji i jej przetwarzania. Skoro nie można dzisiaj nauczyć wszystkiego, to nauczmy wychowanków samodzielności myślenia, podejmowania decyzji, sposobów docierania do informacji, jej analizy i syntezy oraz metod i sposobów przetwarzania. Ugruntujmy ponadto przekonanie i świadomość o konieczności ustawicznego kształcenia i doskonalenia.

Zasada ustawiczności kształcenia w dzisiejszych czasach zyskuje zupełnie nowy wymiar i znaczenie. Warto o tym pamiętać, bowiem od tego, jak szybko będziemy potrafili zareagować na zachodzące wokół nas zmiany, może w dużej mierze zależeć przyszłość nie tylko jednostki, ale całego społeczeństwa.

Podsumowując, należy stwierdzić, że zadaniem szkoły jest dzisiaj: przede wszystkim przygotować wychowanka do zmienności zjawisk społecznych, pomóc w takim poznawaniu i wzbogacaniu siebie, aby później w dorosłym życiu umiał sobie radzić w trudnych sytuacjach, jakie to życie może przynieść (W. Furmanek, 1998).

Naprzeciw omawianym tendencjom wychodzi *Podstawa programowa kształcenia ogólnego*, która zastąpiła obowiązujące minima programowe. Stwarza to możliwość ujednoczenia w skali całego kraju poziomu wykształcenia, w szczególności odnoszącego się do treści nauczania i osiągnięć wychowanków. Ponadto zapewnia wszystkim uczącym się tę samą pozycję startową do dalszych etapów kształcenia.

Powyższe założenia oraz wdrażana w kraju reforma oświatowa, zakładają powszechne wykorzystanie technologii informacyjnych w zdobywaniu wiedzy, jej gromadzeniu i przetwarzaniu, a za naczelne zadanie stawia sobie przygotowanie uczniów do życia w społeczeństwie informacyjnym. Zamierzenia te zostały wpisane w *Podstawę Programową* w części dotyczącej *Edukacji informatycznej* oraz *Edukacji czytelnicznej i medialnej* (DzU Nr 14, poz.129 z dn. 15 lutego 1999 r.) oraz Rozp. MENiS z dn. 26. 02. 2002r. w sprawie podstawy programowej kształcenia w profilach kształcenia ogólnozawodowego.

Poniżej zacytowano fragmenty Podstawy Programowej w odniesieniu do *Edukacji informatycznej* oraz do *Edukacji czytelnicznej i medialnej*.

EDUKACJA INFORMATYCZNA

A. SZEŚCIOLETNIA SZKOŁA PODSTAWOWA I i II ETAP EDUKACYJNY

Cele edukacyjne

Nauczenie podstawowych zasad posługiwania się komputerem i technologią informacyjną.

Zadania szkoły

1. Przygotowanie uczniów do posługiwania się komputerem i technologią informacyjną.

2. Uwrażliwienie uczniów na zagrożenia wychowawcze związane z niewłaściwym korzystaniem z komputerów i ich oprogramowania (np. z gier)

Treści

1. Zasady bezpiecznego posługiwania się komputerem.

2. Komputer jako źródło wiedzy i komunikowania się. Zastosowanie komputera w życiu codziennym.

3. Opracowywanie za pomocą komputera prostych tekstów, rysunków i motywów.

4. Korzystanie z elementarnych zastosowań komputerów do wzbogacania własnego uczenia się i poznawania różnych dziedzin wiedzy.

5. Poznawanie zastosowań komputerów i opartych na technice komputerowej urządzeń, spotykanych przez ucznia w miejscach publicznych.

Osiągnięcia

1. Posługiwanie się komputerem w przystosowanym dla ucznia środowisku sprzętowym i programistycznym.

2. Opracowywanie za pomocą komputera prostych tekstów, rysunków, motywów.

3. Korzystanie z różnorodnych źródeł i sposobów zdobywania informacji oraz jej przedstawiania i wykorzystania.

Stosowanie komputerów do wzbogacania własnego uczenia się i poznawania różnych dziedzin.

B. GIMNAZJUM

III ETAP EDUKACYJNY

INFORMATYKA⁽³⁾

Cele edukacyjne

Przygotowanie do aktywnego i odpowiedzialnego życia w społeczeństwie informacyjnym.

Zadania szkoły

1. Stworzenie warunków do osiągnięcia umiejętności posługiwania się komputerem, jego oprogramowaniem i technologią informacyjną.

2. Zainteresowanie uczniów rozwojem wiedzy informacyjnej oraz nowymi możliwościami dostępu do informacji i komunikowania się.

3. Wspomaganie uczniów w ich rozpoznaniu własnych uzdolnień i zainteresowań w celu świadomego wyboru dalszego kierunku kształcenia.

Treści

1. Posługiwanie się sprzętem i korzystanie z usług systemu operacyjnego. Podstawowe elementy komputera i ich funkcje. Zasady bezpiecznej pracy z komputerem. Podstawowe usługi systemu operacyjnego. Podstawowe zasady pracy w sieci lokalnej i globalnej.

2. Rozwiązywanie problemów za pomocą programów użytkowych. Formy reprezentowania i przetwarzania informacji przez człowieka i komputer. Redagowanie tekstów i tworzenie rysunków za pomocą komputera. Tworzenie dokumentów zawierających tekst, grafikę i tabele. Wykorzystanie arkusza kalkulacyjnego do rozwiązywania zadań z programu nauczania gimnazjum i codziennego życia. Korzystanie z multimedialnych źródeł informacji. Przykłady różnych form organizacji danych. Przykłady wyszukiwania i zapisywania informacji w bazach danych. Przykłady zastosowań komputera jako narzędzia dostępu do rozproszonych źródeł informacji i komunikacji na odległość.

3. Rozwiązywanie problemów w postaci algorytmicznej. Algorytmy wokół nas, przykłady algorytmów rozwiązywania problemów praktycznych i szkolnych. Ścisłe formułowanie sytuacji problemowych. Opisywanie algorytmów w języku potocznym. Zapisywanie algorytmów w postaci procedur, które może wykonać komputer.

4. Przykłady algorytmów rekurencyjnych. Rozwiązywanie umiarkowanie złożonych zadań metodą zstępującą. Przykłady testowania i oceny algorytmów.

6. Modelowanie i symulacja za pomocą komputera. Symulowanie zjawisk o znanych prostych modelach. Modelowanie a symulacja. Przykłady tworzenia prostych modeli.

7. Społeczne, etyczne i ekonomiczne aspekty rozwoju informatyki. Pożytki wynikające z rozwoju informatyki i powszechnego dostępu do informacji. Konsekwencje dla osób i społeczeństw. Zagrożenia wychowawcze: szkodliwe gry, deprawujące treści, uzależnienie. Zagadnienia etyczne i prawne związane z ochroną własności intelektualnej i ochroną danych.

Osiągnięcia

1. Wybieranie, łączenie i celowe stosowanie różnych narzędzi informatycznych do rozwiązywania typowych praktycznych i teoretycznych problemów ucznia.

2. Korzystanie z różnych, w tym multimedialnych i rozproszonych źródeł, informacji dostępnych za pomocą komputera.

3. Rozwiązywanie umiarkowanie złożonych problemów przez stosowanie poznanych metod algorytmicznych.

4. Dostrzeganie korzyści i zagrożeń związanych z rozwojem zastosowań komputerów.

C. PODSTAWA PROGRAMOWA „ELEMENTY INFORMATYKI”⁽⁴⁾

Cele edukacyjne

Przygotowanie do korzystania w życiu osobistym i zawodowym z powszechnie stosowanych urządzeń informatycznych.

Zadania szkoły

1. Przygotowanie uczniów do posługiwania się techniką komputerową w prostych zastosowaniach praktycznych.

2. Pomoc uczniom w rozpoznaniu własnych uzdolnień i zainteresowań w celu świadomego wyboru dalszego kierunku kształcenia.

3. Uwrażliwienie uczniów na zagrożenia dla ich zdrowia i rozwoju, związane z niewłaściwym korzystaniem z urządzeń i programów komputerowych.

4. Kształtowanie umiejętności analizowania zadań szkolnych i prostych problemów praktycznych oraz tworzenia algorytmów ich rozwiązywania.

Treści

1. Posługiwanie się sprzętem komputerowym i korzystanie z usług systemu operacyjnego:

- podstawowe elementy komputera i ich funkcje;
- zasady bezpiecznej pracy z komputerem;
- informacja w komputerze: programy i dane; nośniki informacji;
- komunikacja użytkownika z komputerem;
- podstawowe usługi systemu operacyjnego;
- ogólne wiadomości o sieciach komputerowych;
- formy reprezentowania i przetwarzania informacji przez człowieka i komputer;
- multimedialne źródła informacji;
- podstawowe zasady pracy w sieciach komputerowych, typowe usługi z zakresu komunikacji między użytkownikami, oraz dostępu do informacji i jej przesyłania;
- zabezpieczanie informacji (kopie bezpieczeństwa, ochrona antywirusowa).

2. Stosowanie programów użytkowych do wykonywania zadań szkolnych:

- kształtowanie układu dokumentu tekstowego z użyciem podstawowych form redakcyjnych, włączanie tabel i grafiki, przykłady stosowania zaawansowanych narzędzi, w tym korekcji pisowni, dzielenia wyrazów i korespondencji seryjnej;
- wykorzystanie arkusza kalkulacyjnego do rozwiązywania zadań z programu nauczania szkoły i z życia codziennego;
- bazy danych: przykłady wyszukiwania informacji z użyciem operatorów logicznych, przykłady różnych form organizacji danych, zastosowania baz danych.

3. Algorytmy rozwiązywania zadań:

- przykłady ścisłego formułowania zadań (zakres wartości danych, forma wyników);
- rozwiązywanie umiarkowanie złożonych zadań szkolnych.

4. Symulacja procesów:

- przykłady odwzorowywania w komputerze przebiegów poznanych procesów fizycznych, m.in. ruchu ciał, eksperymentowanie z doбором parametrów.

5. Społeczne, etyczne i ekonomiczne aspekty rozwoju informatyki:

- korzyści i konsekwencje wynikające dla osób i społeczeństw z zastosowań informatyki;

- zagrożenia wychowawcze: szkodliwe gry, deprawujące treści, uzależnienie; zagadnienia etyczne i prawne związane z ochroną własności intelektualnej i ochroną danych.

Osiągnięcia

1. Przygotowanie umiarkowanie złożonego dokumentu tekstowego.
2. Rozwiązywanie typowych zadań szkolnych, dobór programów komputerowych do zadań.
3. Korzystanie z różnych, także multimedialnych, źródeł informacji dostępnych za pomocą komputera.

D. PODSTAWA PROGRAMOWA KSZTAŁCENIA OGÓLNEGO DLA LICEÓW PROFILOWANYCH

TECHNOLOGIA INFORMACYJNA⁽⁵⁾

Cele edukacyjne

1. Wykształcenie umiejętności świadomego i sprawnego posługiwania się komputerem oraz narzędziami i metodami informatyki.
2. Przygotowanie do aktywnego funkcjonowania w tworzącym się społeczeństwie informacyjnym.

Zadania szkoły

1. Stworzenie warunków do korzystania ze sprzętu oraz programów komputerowych wspomagających różne dziedziny nauczania.
2. Wspomaganie rozwoju umiejętności analizowania i rozwiązywania problemów z zakresu nauczania szkolnego i codziennego życia z wykorzystaniem odpowiednio dobranych metod i środków informatycznych.
3. Pogłębienie wiedzy i rozwijanie umiejętności informatycznych wyniesionych z poprzednich etapów edukacyjnych.

Treści nauczania

1. Opracowywanie dokumentów o rozbudowanej strukturze, zawierających informacje pochodzące z różnych źródeł.
2. Rozwiązywanie zadań z zakresu różnych dziedzin nauczania z wykorzystaniem programów komputerowych i metod informatyki.
3. Podstawowe formy organizowania informacji w bazach danych spotykanych w otoczeniu ucznia. Wyszukiwanie informacji w bazach danych, formułowanie rozbudowanych zapytań.
4. Korzystanie z informacji związanych z kształceniem, pochodzących z różnych źródeł oraz komunikowanie się poprzez sieć.
5. Wspomaganie prezentacji prac uczniów z zastosowaniem programów komputerowych. Prezentacja w sieci.
6. Rozwój zastosowania komputerów. Prawne i społeczne aspekty zastosowania informatyki.

Osiągnięcia

1. Opracowywanie dokumentów z wykorzystaniem różnych narzędzi informatycznych i różnych źródeł informacji.
2. Tworzenie prezentacji z wykorzystaniem programów komputerowych.
3. Posługiwanie się programami komputerowymi i metodami informatyki w uczeniu się i rozwiązywaniu problemów.
4. Korzystanie z dostępnych źródeł informacji za pomocą komputerów.
5. Komunikowanie się z wykorzystaniem sieci komputerowej.

E. PODSTAWA PROGRAMOWA KSZTAŁCENIA W PROFILACH DLA LICEÓW PROFILOWANYCH

PROFIL PROAKADEMICKI ⁽⁶⁾ INFORMATYKA

Przedmiot *informatyka* jest rozwinięciem profilowym technologii informacyjnej, realizowanej w ramach kształcenia ogólnego.

Cele edukacyjne

1. Przygotowanie do świadomego wyboru kierunku i zakresu dalszego kształcenia informatycznego.
2. Zdolność do samodzielnego korzystania z komputera w realizacji części zadań edukacyjnych oraz innych celów poznawczych.

Zadania szkoły

1. Stworzenie warunków do poznania wybranych zagadnień, pojęć i metod informatyki jako dyscypliny naukowej oraz jej najważniejszych rodzajów zastosowania.
2. Kształcenie samodzielności intelektualnej, odpowiedzialności za własny rozwój, gotowości do podejmowania i rozwiązywania złożonych zadań z uwzględnieniem środków i metod informatyki.
3. Rozwijanie umiejętności pracy zespołowej przez realizację projektów grupowych.

Treści nauczania

1. Algorytmika i programowanie:
 - 1) metodyczna analiza i modelowanie umiarkowanie złożonych problemów i procesów z różnych dziedzin,
 - 2) przegląd algorytmów klasycznych,
 - 3) wybrane techniki projektowania algorytmów i struktur danych: programowanie strukturalne, zstępujące, abstrakcja danych, metoda kolejnych uściśleń,
 - 4) elementy analizy algorytmów,
 - 5) indywidualna i zespołowa realizacja projektów programistycznych w wybranym języku wysokiego poziomu.

2. Bazy danych:

- 1) podstawowe formy organizacji informacji w bazach danych,
- 2) budowa relacyjnych baz danych,
- 3) wyszukiwanie informacji w relacyjnych bazach danych z użyciem języka zapytań,
- 4) projektowanie prostych relacyjnych baz danych.

3. Multimedia. Sieci komputerowe:

- 1) sprawne i świadome korzystanie z multimediiów i tworzenie własnych materiałów multimedialnych,
- 2) przetwarzanie informacji w różnej postaci (w tym wizualnej i dźwiękowej),
- 3) budowa i działanie sieci komputerowych,
- 4) tworzenie i publikowanie własnych materiałów w sieci.

4. Tendencje w rozwoju informatyki i jej zastosowaniu.

Osiągnięcia

1. Formułowanie sytuacji problemowej, jej modelowanie i rozwiązywanie z użyciem metod informatycznych.

2. Ocenianie poprawności i efektywności rozwiązań i ich testowanie. Tworzenie dokumentów rozwiązań.

3. Wyszukiwanie informacji w bazach danych i projektowanie prostych baz danych.

4. Tworzenie opracowań multimedialnych.

5. Sprawne korzystanie z usług sieci komputerowych w pracy z informacjami swoimi i obcymi.

6. Planowanie pracy i nadzór nad przebiegiem wykonywania projektów realizowanych zespołowo z wykorzystaniem programów komputerowych.

EDUKACJA CZYTELNICZA I MEDIALNA

A. SZKOŁA PODSTAWOWA

EDUKACJA CZYTELNICZA I MEDIALNA⁽⁷⁾

Cele edukacyjne

1. Przygotowanie do samodzielnego poszukiwania potrzebnych informacji i materiałów.

2. Przygotowanie do odbioru informacji rozpowszechnianych przez media.

3. Przygotowanie do świadomego i odpowiedzialnego korzystania ze środków masowej komunikacji (telewizji, komputerów, prasy itp.)

4. Kształtowanie postawy szacunku dla polskiego dziedzictwa kulturowego w związku z globalizacją kultury masowej.

Zadania szkoły

1. Rozwijanie i utrwalanie zainteresowań, potrzeb i nawyków czytelniczych z uwzględnieniem indywidualnych uzdolnień uczniów.
2. Kształcenie umiejętności samodzielnego korzystania ze zbiorów bibliotecznych.
3. Kształcenie i utrwalanie nawyków kulturalnego obcowania z książką i innymi nośnikami informacji.
4. Przygotowanie do odróżniania fikcji od rzeczywistości w przekazach medialnych.
5. Wprowadzanie w świat mediów oraz podstawowe sposoby i procesy komunikowania się ludzi. Przygotowanie do rozpoznawania różnych komunikatów medialnych i rozumienia języka mediów.
6. Wprowadzenie do samodzielnego posługiwania się narzędziami medialnymi.

Treści

1. Dzieje pisma, książki, prasy i przekazów medialnych.
2. Wydawnictwa informacyjne. Literatura popularnonaukowa. Czasopisma dziecięce i młodzieżowe.
3. Katalogi. Kartoteki. Zautomatyzowany system wyszukiwania danych.
4. Proces porozumiewania się, jego składniki i kontekst społeczny.
5. Komunikacja werbalna i niewerbalna, bezpośrednia i medialna.
6. Rodzaje mediów, ich istota i zasady funkcjonowania.
7. Funkcje i charakterystyka komunikatów medialnych: drukowanych, obrazowych, dźwiękowych, audiowizualnych i multimedialnych.
8. Podstawowe elementy języka poszczególnych rodzajów mediów. Rodzaje i gatunki przekazów medialnych.
9. Teatr jako źródło przekazów medialnych.
10. Wydarzenia z życia osobistego i społecznego jako inspiracja do samodzielnych rejestracji i twórczości medialnej.
11. Selektywność doboru informacji w środkach masowego przekazu. Stroniczość przekazu.
12. Informacja czy perswazja? Jawne i niejawne funkcje środków masowej komunikacji we współczesnym społeczeństwie informacyjnym.

Osiągnięcia

1. Czytanie w celu zdobycia wiadomości i zaspokajania potrzeb poznawczych.
2. Poszukiwanie i wykorzystywanie informacji z encyklopedii, słowników, innych wydawnictw i dokumentów pozaksiążkowych (medialnych).
3. Wyszukiwanie materiałów na określony temat za pomocą katalogów i kartotek.
4. Rozpoznawanie elementów języka mediów w różnych rodzajach komunikatów.
5. Rozróżnianie komunikatów przedstawiających rzeczywistość realną i fikcję.
6. Rozróżnianie między obiektywną relacją a komentarzem.

8. Posługiwanie się podstawowymi urządzeniami medialnymi.

Umiejętność krytycznej analizy wartości oferty mediów i dokonywania właściwego wyboru w korzystaniu ze środków masowej komunikacji.

B. GIMNAZJUM

EDUKACJA CZYTELNICZA I MEDIALNA⁽⁸⁾

Cele edukacyjne

1. Przygotowanie do korzystania z różnych źródeł informacji.
2. Umiejętność segregowania informacji i krytycznego ich odbioru.
3. Rozbudzanie potrzeb czytelniczych.
4. Przygotowanie do pracy samokształceniowej i wykorzystywania mediów jako narzędzi pracy intelektualnej.
5. Kształtowanie postawy szacunku dla polskiego dziedzictwa kulturowego w związku z globalizacją kultury masowej.

Zadania szkoły

1. Rozpoznanie i umiejętne kierowanie zainteresowaniami literackimi uczniów.
2. Tworzenie warunków do zdobywania informacji z różnych źródeł.
3. Rozwijanie wiedzy o komunikowaniu się ludzi bezpośrednio i przez media.
4. Ukazywanie zależności między formą i językiem mediów a zamierzeniami, postawami i kulturą twórców komunikatów artystycznych, informacyjnych, reklamowych i propagandowych.
5. Uświadomienie roli mass mediów i stosowanych przez nie środków i zabiegów socjotechnicznych.
6. Wprowadzenie uczniów w zasady procesu twórczego w produkcji medialnej.
7. Zapoznanie z fundamentalnymi dziełami medialnymi: fotografii, radia, filmu, telewizji i teatru, polskimi i zagranicznymi.

Treści

1. Dokumenty gromadzone w bibliotece i ich wartość informacyjna.
2. Opis i spis bibliograficzny, zestawienie tematyczne.
3. Pojęcia komunikacji medialnej: znak, symbol, kod, język, denotacja, konotacja.
4. Drogi, formy i kanały komunikowania się ludzi, funkcje komunikatów – psychologiczne podstawy komunikowania się ludzi.
5. Formy komunikatów medialnych: słownych, pisemnych, obrazowych, dźwiękowych, filmowych i multimedialnych.
6. Kody ikoniczne i symboliczne. Języki poszczególnych mediów. Formy i środki obrazowe. Fikcja w mediach.
7. Słowo, gest i ruch jako forma wypowiedzi w życiu i w teatrze, gry dramatyczne, inscenizacje, teatr szkolny.
8. Media jako środki poznania historii i współczesności. Komunikaty informacyjne i perswazyjne (reklamowe i propagandowe, public relations).

9. Podstawy projektowania i wykonywania różnych form komunikatów medialnych.

Osiągnięcia

1. Korzystanie ze zbiorów i warsztatu informacyjnego biblioteki, także za pomocą automatycznych systemów wyszukiwawczych.

2. Sporządzanie opisów bibliograficznych i bibliografii załącznikowej do własnych opracowań.

3. Sprawne, szybkie czytanie, notowanie i selekcjonowanie wiadomości.

4. Analizowanie komunikatów medialnych, odczytywanie znaków i kodów dosłownych i kontekstowych.

5. Rozpoznawanie użytych środków formalnych i ich służebność względem zamierzeń twórców w różnych formach przekazów medialnych.

Rys. 2. Spiralno-warstwowy model kształcenia

Źródło: opracowanie własne

6. Wykorzystywanie mediów jako źródeł informacji i opinii w samodzielnym dochodzeniu do wiedzy.

7. Posługiwanie się różnymi formami komunikatów i narzędzi medialnych w procesie komunikowania, zdobywania, dokumentowania i prezentowania wiedzy.

8. Rozróżnianie komunikatów informacyjnych od perswazyjnych, przekazów przedstawiających rzeczywistość od interpretujących i fikcyjnych.

9. Umiejętność krytycznej analizy wartości oferty mediów i dokonywania właściwego wyboru w korzystaniu ze środków masowej komunikacji

Uwzględniając zmiany zachodzące w systemie szkolnictwa oraz mając na celu dochodzenie do społeczeństwa informacyjnego, współczesny model kształcenia informatycznego można przedstawić w postaci modelu spiralnego (Piecuch, 2003B). Uwzględnia on wszystkie szczeble edukacyjne, a także aktywność zawodową (rys. 2). Komentarza wymaga odniesienie do „spiral” w prezentowanym modelu nauczania. Kanon kształcenia w ramach przedmiotu *informatyka* określa cele, zakres wiedzy i umiejętności ucznia na poszczególnych szczeblach edukacyjnych (*Podstawa Programowa Kształcenia Ogólnego*). Na każdym szczeblu edukacyjnym zakres wiedzy i umiejętności zostaje rozszerzony o nowe kompetencje. Stąd zdobyta na poprzednim szczeblu edukacyjnym wiedza i umiejętności zostają utrwalone oraz poszerzone. Edukacja informatyczna w odróżnieniu od innych przedmiotów szkolnych jest specyficznym przedmiotem kształcenia, bowiem wiedza i umiejętności ucznia muszą być rozwijane równolegle. Rozpatrując komputer jako narzędzie-środek do zdobywania wiedzy, należy przesunąć punkt ciężkości edukacji informatycznej w kierunku umiejętności. Z tego też powodu krzywa „umiejętności” leży powyżej krzywej „wiedzy”, co sugeruje, że poprzez umiejętność stosowania technologii informacyjnych uczeń zdobywa nową wiedzę. Biorąc pod uwagę wiedzę i umiejętności na poszczególnych szczeblach edukacyjnych (model spiralny), można do niego dobudować model warstwowy kompetencji, którego podstawę, a zarazem najniższą warstwę stanowią elementarne kompetencje, na bazie których budowane są kolejne warstwy. W efekcie kształcenia opartego na prezentowanym modelu, wychowanek będzie w pełni kompetentny, przez co należy rozumieć: świadome i aktywne jego uczestnictwo w społeczeństwie informacyjnym, polegające m.in. na tworzeniu nowych metod i narzędzi TI.

Literatura

Furmanek W., 1998, *Syndrom zagubienia dydaktyki techniki*, „Rocznik Naukowo dydaktyczny” nr 195, Kraków.

Piecuch A., 2003A, *Technologie informacyjne w nauczaniu techniki*, Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Velka Lomnica.

Piecuch A., 2003B, *Koncepcja modelu edukacji informatycznej*, XVI Didmatech, Olomouc.

¹ *Stanowisko RM w sprawie budowania społeczeństwa informacyjnego*, 29. XI. 2000r.

² *Cele i kierunki rozwoju społeczeństwa informacyjnego w Polsce – KBN i MŁ* (28. XI. 2000).

- ³ załącznik nr 1 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 lutego 1999 r.
- ⁴ załącznik nr 2 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 lutego 1999 r.
- ⁵ Załącznik nr 4 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r.
- ⁶ Załącznik nr 7 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r.
- ⁷ Załącznik nr 1 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 lutego 1999 r.
- ⁸ Załącznik nr 1 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 lutego 1999 r.